

ANITA SUNDMAN *OM*

bilder av kosmos

Jag gillar bilder som visar hur det kommer att se ut i framtiden. Det kan t.ex. vara vägtunnlar att provåka i TV-rutan. Ibland är det hus och hela landskap, eller ett observatorium som planeras eller redan är under byggnad. Den jämförande personen eller bilen är alltid placerade för att ge maximal information om storlek. Färgerna är utvalda, ytorna släta, inget skräp. Allt är perfekt och därigenom uppstår en blank surrealistisk överklighet. Och det är ju bra, för det är inte meningen att man ska tro att det man tittar på redan är färdigbyggt.

Det är mer problematiskt med bilder av kosmiska objekt inom genren rymdkonst, speciellt sådana som vill visa hur något mycket avlägset skulle kunna se ut på nära håll. Det finns gott om moderiktigt utstyrda planeter med kratrar, solnedgångar, dubbelsolar och virvlande atmosfärer. Och så planeten sedd från sin måne. Skivorna kring de svarta hålen brukar vara släta som tefat och vidhängande jetstrålar sprutar rakt och energiskt. Bilder av detta slag innehåller aldrig något ovidkommande. Möjligen tindrar några stjärnor diskret i omgivningarna. Men symmetri kan ta död på de djävaste rymdfantasier. Det skadar faktiskt inte med lite skrämor här och där. Och visst finns det rymdmålare som rufsar till sina skivor och bollar så att de ser äkta ut. Men fortfarande väntar jag på det riktigt anskrämliga kosmiska objektet – påhittat eller avbildat från himlen. Vad skulle man kunna tänka sig? Något blekt smutsvitt eller militärgrönt med små stänk i någon färg som saknar namn? Och så en ful form. Det är svårt att säga vad som är en riktigt ful form, man får pröva sig fram.

Jag har några favoriter bland rymdmålarna. Jörgen Fogelquist är en av dem, en konstnär med rymden som tema i många av sina verk, både sådana som är små till formatet och riktigt stora, monumentala på allmän plats. Ibland är kosmiska objekt tydligt närvarande i bilden och även när så inte är fallet kan man känna rymd. För oss stockholmare som rusar fram mellan centralstationen och tunnelbanan så är det nog

Fogelquists väggar som lyfter fram oss lite extra snabbt och lätt. Och det även om vi inte varje gång uppmärksammar de häftiga stråken av upp- och framåtvindar. Jag vill påstå att konst motverkar tyngdkraften. Den samhällseliga nyttan av att fler hinner med tåget ska inte underskattas.

Det är som bekant ohälsosamt att befinna sig i tyngdlöst tillstånd någon längre tid, men jag tycker nog att jordens dragningskraft är onödigt stark. För 50 år sen spekulerade vi om kommande turistresor till månen. Kanske är det dags att ta upp den tråden igen. Man åker till månen för att semestra i ett svagare gravitationsfält. Det skulle kunna bli som brunnsdrickandet förr i tiden: musikkåren spelar glada marscher och nöjeslivet frodas. Man går promenader och känner sig lätt och frisk. Sen åker man hem till det normaltunga jordelivet igen, ty stannar man för länge vänjer sig kanske kroppen vid sitt nya tillstånd och tror att det är så här den ska ha det.

När nu de praktiska problemen med denna typ av hälsaresa ännu inte är lösta får vi i stället låta oss lyftas i anden. Det kan fixas med konst, men även med vetenskap. Man kan fundera över problemet med att mäta gravitationsverkan mellan två kroppar som befinner sig mycket nära varandra. Då blir elektriska och magnetiska krafter så mycket större än den svaga gravitationen. För bara några år sedan låg gränsen vid någon millimeter, men nu kan man mäta gravitationen på avstånd under 0,065 mm. Instrumentet är en torsionspendel, i princip vad Henry Cavendish ställde upp i sitt laboratorium vid 1700-talets slut, även om den moderna varianten ser rätt annorlunda ut. Nog för att vi vet att gravitationskraften avtar med kvadraten på avståndet, men tänk om det inte stämmer när man kommer riktigt nära. Eller för den delen på riktigt stora avstånd?

Tanken flyger eller gör åtminstone små glada skutt. ♦